

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 2

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 598 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 29-fevralda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Ilm-fanga baxshida umr ..... Baxtiyor Islamov	8
Kichik biznesni rivojlantirishda “yashil” iqtisodiyotni keng tatbiq qilishning ahamiyati ..... Gulnora Abdurahmonova Kalandarovna, Sanjar Baxodirovich G’oipnazarov	10
Brand Capital as a Determinant of Institutional Prestige and Student Choice in the Higher Education System ... Zufarova Nozima Gulamiddinovna	16
Inson va atrof-muhit dialektikasi: nomutanosiblik ko’rsatkichlari va ekologik muammolar ..... Butaboyev Maxammadjon Tuychiyevich, Maxmudov Nosir Maxmudovich	24
Yashil budjetlashtirish va uni O’zbekistonda joriy etish istiqbollari ..... Meyliev Obid Raxmatullayevich, Gofurova Kamola Xayrulla qizi	30
Iqtisodiyotda ta’lim va fan integratsiyasining asosiy yo’nalishlari ..... Yormatov Ilmidin Toshmatovich	35
Transport vositalari va yo’llar turizm transport infratuzilmasini rivojlantirishning muhim omilidir ..... Agzamov Shaxboz Akmalovich	39
Bank xizmatlarini raqamlashtirish orqali samaradorligini oshirish ..... A. X. Salamov	44
Biznes-reja baliqchilik xo’jaligi rivojlanishi uchun asos sifatida ..... Dosmurotova Shaxista Kengashovna	48
Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog’liqligi ..... Axmediyeva Aliya Toxtarovna	55
Turizmni rivojlantirish imkoniyatlari ..... Ziyadullayev Ilhom Narkabilovich	63
Tijorat banklari depozit operatsiyalari samaradorligini oshirish muammolari va ularni bartaraf etish yo’llari ..... Shamsiyev Nodir Muratovich	67
Hududlarni rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning samaradorligini oshirish masalalari ..... Shagazatov Oybek bahodirovich	72
Hududlar biznes muhitini rivojlantirish va samarali boshqarish yo’nalishlari ..... Davlatov Sanjar Abdimannonovich	76
Ijtimoiy rivojlanish xulq-atvor paradigmasida yoshlarning tadbirkorlik faoliyatini tartibga solishning nazariy asoslari ..... Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	80
Korxonalar innovatsion faoliyatida raqamli transformsiyaning muhim yo’nalishlari ..... Yuldasheva Kamola Miraliyevna	84
O’zbekistonda agroturizmni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish (Buxoro viloyati misolida) ..... Yoriyeva Farangiz Murodillayevna	89
Innovatsion tadbirkorlik muhitini kompleks baholashda xalqaro tashkilotlar tajribasi ..... Nazarova Umida Avazovna	94
Turizm faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish samaradorligini oshirishning ayrim usullari ..... Mirzaxodjayev Alisher Botirovich	98
Globallashtirish sharoitida transchegaraviy suv resurslardan samarali foydalanishni boshqirish ..... Mirzayev Musurmon Umidullayevich	103
Surxondaro viloyati iqtisodiyotida kichik biznes va tadbirkorlikning o’rni va ahamiyati ..... Fayziyeva Aziza Azamat qizi	108
Ta’lim muassasalarida xarajatlarni moliyaviy nazorat etishning samaradorligi tahlili ..... Eshonqulov Davlatjon Rajabboyevich	113
Ta’minot zanjirini boshqarishda transport logistikasi usullarini takomillashtirish ..... Zoxidova Nazokat Berdimurot qizi	119
Blokcheyn texnologiyasida xavfsizlik masalalari ..... Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich	123
Развитие цифровой трансформации банковского сектора Республики Узбекистан ..... Абдурахманова Матлуба Махамадаминовна	129

Asosiy fondlarni hisoblash va baholash usullarini takomillashtirish istiqbollari.....	135
Rixsimbayev Odiljon Qobiljonovich	
Marketingda tovar harakati tizimini optimallashtirish va modellashtirish	141
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Kamola Abdujabborovna Pardayeva	
Iqtisodiy rivojlanish uchun strategik taqsimlash strategiyalari:	
Investitsion Fond Portfellarning qiyosiy tahlili.....	148
Sultonboeva Munira bahodirovna	
Soliq munosabatlarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati: ilmiy-nazariy qarashlar.....	154
Axrorov Zarif Oripovich, Saidmurodov Feruz Sodiqjon o'g'li	
Взаимосвязь инвестиционной стратегии с оценкой эффективности инвестиционного проекта	159
С. С. Алиева, А. Назаров	
Erkin iqtisodiy zonalarning faoliyati va boshqaruv mexanizmini takomillashtirish.....	167
Sheraliyeva Saida Azatovna	
Xizmat safari xarajatlari hisobining huquqiy asoslari	170
Ergashev Sarvar Xudoynazarovich	
Инклюзивное образование и его особенности.....	175
Зайнутдинова Умида Джалоловна	
Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari.....	179
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Mamlakatda soliq qarzdorligi vujudga kelishining asosiy sabablari va ularni qisqartirish yo'llari.....	184
Hakimov Ulug'bek Furqat o'g'li	
Mulk qiymatini baholash tushunchasi, baholash obyektlari, baholanadigan qiymat turlari.....	188
Izbosarov Boburjon Bahriddinovich, Yoqubboyev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	
O'zbekistonda sug'urta xizmatlarining zamonaviy transformatsiyasi.....	193
G. Adilova	
Biznes subyektlarida samaradorlik masalalarini o'yinlar nazariyasi usuli bilan baholash.....	197
Mardiyev Nurali	
Yengil sanoatda "lean production" konsepsiyasini tatbiq etishning amaliy jihatlar.....	203
Yaxyayeva Inobat Karimovna	
Soliq salohiyatini baholash usullari va ularning tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga ta'siri tahlili	207
Borotov Sharofiddin Jumaqul o'g'li	
Ko'chmas mulk bozorini baholashning institutsional asoslari	213
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm xizmatlarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	221
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna	
O'zbekistonning bank-moliya tizimi hamda unda Islom moliyasi	
instrumentlarini jalb etishdagi joriy tendensiyalar	226
Eshimov Alisher Dasmurodovich	
Tashqi savdoda notarif usullarni qo'llashning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash	
metodologiyasi (rivojlangan davlatlar tajribasi).....	234
Norqobilov Akobir Iso o'g'li	
Reklama xizmatlari va uning subyektlar samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari.....	240
Rabbimov Elbek Abdulloyevich	
Ijtimoiy siyosatni amalga oshirishda sog'liqni saqlash tizimini moliyalashtirish asoslari	245
Imonqulov Nuriddin Qo'shmon o'g'li	
Tijorat banklari biznes ekotizimini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	250
Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li	
Majburiy tibbiy sug'urtaning vujudga kelishi va o'ziga xos xususiyatlari.....	256
Kenjayev Soxib Sayfiyevich	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy soliq ma'murchiligini joriy etish orqali budjet-soliq siyosati	
samaradorligini yanada oshirish.....	260
Yuldasheva Shaxnoza Xojiakbar qizi	
Jahon iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida derivativlar bozorining roli	266
Shokirov Mirkamol Mirolim o'g'li	
Boshqaruv hisobida mas'uliyat markazlarini tashkil etish masalalari.....	274
Sobirov Otabek Olimjonovich	

Davlat moliyasini boshqarishda moliyaviy nazorat usullaridan samarali foydalanish yo'llari	277
Kultayev Farxod Shavkatovich	
Tijorat banklari foydasi va rentabillik ko'rsatkichlariga ta'sir etuvchi omillar tahlilini takomillashtirish	281
Normo'minov Temurbek Sheraliyevich	
O'zbekiston Respublikasida tijorat banklari aktivlar sifatini oshirish yo'llari	284
To'ychiyev Otabek Shamshiyevich	
Venchur kapitalining mohiyati va O'zbekistonda venchur tizimini rivojlantirishning institutsional asoslari.....	288
Tadjibayeva Nigora Gulomjonovna	
Innovatsiyalar: zamonaviy iqtisodiyot uchun innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash zarurati.....	293
Malikova Dilrabo Muminovna, Tursunov Jahongir Ulug'bek o'g'li	
Budjet daromadlarining shakllanishida egri soliqlarning ta'sirini ko'p omilli ekonometrik modellashtrishda tahlil qilish.....	297
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida investitsion jozibadorlikni oshirish yo'llari	302
Abdullayev Boburjon Akbaraliyevich	
Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni	306
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li	
Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish	310
Mirzayeva Nargiza Batirovna	
Talabalarning oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv.....	314
O. U. Shomurodov, A. A. Suyarov, Z. U. Uroqov, J. S. Urazov, A. T. Ablahatov	
Ways to Use the Experience of Foreign Countries in Creating a Beneficial Business Environment for Entrepreneurship And Improving Taxation	319
Mukhlisa Ikramova	
Aholi turmush darajasini oshirishda moliyaviy savodxonlikning o'rni va iqtisodiy rivojlanishga ta'siri	325
Yusupov Muhammadali Soxib o'g'li, J.D. Xojiyev	
Temir yo'l sanoat korxonalarida ijtimoiy-mehnat munosabatlarini boshqarish bo'yicha xorijiy tajriba.....	329
Kadirova Sharofat Amonovna	
Механизм внедрения аутсорсинговой деятельности в АО “Ўзтемирйўлийўловчи”	332
Н. Э. Кахарова	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish investitsiyalarni jalb qilishda xorijiy mamlakatlar tajribasi	337
Sharipov Bobur Anvar o'g'li	
“STEKLOPLASTIK” MJCHning bozordagi strategik holatini tahlil qilish	342
Musyeva Shoira Azimovna	
Agrar sektorda ekologik toza mahsulotlarni ishlab chiqarishning nazariy masalalari	348
M. Sh. Nazarova, Z. S. Kazakova	
Methodological Foundations of Bank Lending and Classification of Factors Affecting the Features of Obtaining Loans.....	353
Raxmanova Laylo bahodirovna, A. Karimova	
Agrosanoat klasterlarda tovar-moddiy zaxiralar samaradorligini KPI orqali baholash uslubiyati.....	357
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	
Faol tadbirkorlar faoliyatida kambag'al oilalarni iqtisodiy-ijtimoiy holatini yaxshilash imkoniyatlari.....	362
Salamov Ibrohim, Nazarova Maryam Sharifovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna, Jonibekov Faxriddin Beknazarovich, Kudratov Rizo Turdibayevich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Xudayberdiyeva Ma'rifat Umarovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar strategiyasi tahlilining o'ziga xos xususiyatlari	369
Tursunova Shaxnoza Farxod qizi	
Процессы цифровизации АО “Hududgazta'minot”	373
Хусанов Кахрамон Нишонович	
O'zbekistonda aholi turmush darajasini oshirish yo'llari.....	378
Abdullayeva Madina Kamilovna, Eldorbekov G'ofurbek Iskandarbek o'g'li	
Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik subyektlari uchun kredit tizimini takomillashtirish mexanizmi.....	381
Bobayev Isroiljon Abdinabiyeich	
Mamlakatga jalb qilingan xorijiy kapitalning tovarlar va xizmatlar importi salohiyatiga ta'sirini ekonometrik modellar bilan baholash.....	386
Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li	

O'zbekistonda bank xizmatlari raqobatbardoshligini baholash mazmuni va o'ziga xos xususiyatlari.....	394
Sh. Madraimov	
Kapital bozorida sug'urta kompaniyalar institutsional investor sifatida	397
Xasanova Lola Mamasharifovna	
Yangi O'zbekiston strategiyasida institutsional islohotlarni yanada chuqurlashtirish va ko'p funksiyali raqamlashtirishning ilmiy asoslari	400
B. B. Berkinov	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirish mexanizmlari.....	409
G'afurov Umidjon Bahodir o'g'li	
Rivojlangan mamlakatlarda keksa fuqarolarning bandligini oshirish kam ta'minlangan aholi qatlamini qo'llab-quvvatlash usuli sifatida (Yaponiya tajribasi misolida).....	413
Karimov Bekzodjon Ilxomovich	
Tashqi savdoni oshirishda boj-tarif siyosatini takomillashtirish mexanizmlari	420
Pardayev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	
Финансы или корпоративные финансы	426
Уринов Бобур Насиллоевич	
In Ensuring Economic Development in the Country Green Economy and its Features	432
Akhunova Shakhistakhon Nomonjanovna, Abdusattorova Mokhirabonu Abdugoppor kizi	
Tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari	437
Jo'rayev O'ktam Panji o'g'li	
Сокращение уровня бедности в Узбекистане.....	443
Амирджанова Ситора Суннат кизи	
Paxtachilik sohasida ishlab chiqarish jarayonlari samaradorligini oshirishning innovatsion yechimlari va uning foydaga ta'sirini baholash	448
S. B. Inoyatov	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar bilan ishlash amaliyotidagi muammolar va ularni barataraf etish yo'llari	453
Maxmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
Mahalliy budjet daromadlarining nazariy va ilmiy asoslari	460
O'lokulova Feruza Mansurovna	
Kambag'allikni qisqartirish – aholi turmush farovonligini ta'minlashning muhim omili	463
Usmanov Baxodir Baxtiyorovich	
Raqamli marketingni rivojlantirish zaruriyati	469
Xalmuxamedova Zebaxon Babaxanovna	
Tijorat banklari o'rtasidagi raqobatni rivojlantirish orqali fond bozorida aksiyalar narxini barqarorligini ta'minlash istiqbollari	473
M. Yuldosheva	
Konchilik sanoati korxonalarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish mexanizmlarining ilmiy-nazariy asoslari	480
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'zbekistonda banklar moliyaviy xizmatlari va ular sifatining amaldagi holati tahlili	487
Mirzayev Mirza Abdullayevich	
Oliy ta'lim muassasalarining iqtisodiy samaradorlikning raqobatbardoshligini instituttsional tahlil qilish mexanizmi.....	492
Saydullayeva Saodat Abdumajidovna	
Integrasiya sharoitida to'qimachilik sanoatining rivojlanishi	499
Ziyayeva Muhtasar Mansurdjanovna	
Auditorlik tekshiruvini tashkil etish va o'tkazish jarayonlarini takomillashtirish	503
Karamatova Noiba Husnitdinovna	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlarini	510
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Экономическое сознание и экономическое мышление: теоретический анализ.....	517
Пардаев Мамаюнус Каршибаевич, Мухаммедов Мурод Мухаммедович	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklari tomonidan qurilish korxonalarini kreditlashni takomillashtirish yo'llari	522
Sultanov Baxram Begdullayevich	

Роль искусственного интеллекта в современных технологиях медиаобразования в высших учебных заведениях.....	526
Самигова Гуландом Абдужаббаровна	
Talabalarga moliyaviy yordam dasturlari va ularning ta'lim sifatiga ta'siri	534
Mirzayeva Muhlisa Ubaydullo qizi	
Mintaqaviy investitsion jozibadorlik va investitsion siyosat: nazariy talqin	539
Muminov Akmal Tulkunovich	
Mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida oliy ta'lim tizimining ta'siri	543
Nasimov Adiz Azamat o'g'li, Baxtiyorova Jasmina Jasurovna, Axrorov Zarif Oripovich	
Respublikada fermer xo'jaliklarga xizmat ko'rsatishni rivojlantirish va agroxizmatlar bozorini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari	548
Shukurov Ilxom Safarboyevich	
Turli mamlakatlarda oliy ta'limni moliyalashtirish yo'llari	555
Umarova Moxigul Maxmayunus qizi	
Dehqonchilikni innovatsion asosda rivojlantirishning xorijiy tajribasi	560
Yuldashev G'iyos Turabekovich	
Tijorat bank xizmat turlarini islomiy bank xizmatlari orqali rivojlantirish istiqbollari	564
Bayjanova Gozsal Sarsengaliyevna	
Qishloq xo'jaligi mahsulotini baholash va hisobga olishning uslubiy jihatlarini takomillashtirish	570
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Секреты интересного урока в начальной школе	577
Гараева Олеся Владимировна	
Iqtisodiyotni barqaror rivojlanishda yashil iqtisodiyotning o'rni	580
Ibragimova Gulchehra Toxirovna	
Mahsulot va xizmatlarni raqamli transformatsiyasini amalga oshirish algoritmi	584
Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, Bobojonov Azizjon Babaxanovich, Abdurakhmonov Abdumalik Abdurashidovich	
O'zbekiston Respublikasining soliq tizimi mamlakatda yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish vositasi sifatida	591
Nabiyev Feruz Nurmurodovich	

KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING MUHIM YO'NALISHLARI

Yuldasheva Kamola Miraliyevna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Maqolada mamlakatimiz ishlab chiqarish korxonalarining raqamli transformatsiyasini boshqarish masalalari, uning rivojlanish yo'nalishlari, raqamli transformatsiyani amalga oshirishning korxona innovatsion faoliyatini takomillash-tirishdagi afzalliklari ochib beriladi, korxonalarda raqamli transformatsiyani amalga oshirish bo'yicha yo'nalishlar taklif qilinadi.

Kalit so'zlar: raqamlashtirish, innovatsion faoliyat, innovatsion infratuzilma, boshqaruv samaradorligi, raqamli egizaklar.

Abstract: The article reveals the issues of managing the digital transformation of the production enterprises of our country, its development directions, the advantages of the implementation of the digital transformation in improving the innovative activity of the enterprise, the directions for the implementation of the digital transformation in the enterprises are proposed.

Key words: digitization, innovative activity, innovative infrastructure, management efficiency, digital twins.

Аннотация: В статье раскрываются вопросы управления цифровой трансформацией производственных предприятий нашей страны, направления ее развития, преимущества реализации цифровой трансформации в повышении инновационной активности предприятия, направления реализации цифровой трансформации. предложены преобразования на предприятиях.

Ключевые слова: цифровизация, инновационная деятельность, инновационная инфраструктура, эффективность управления, цифровые двойники.

KIRISH

“Raqamli O‘zbekiston–2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-sonli Farmonining eng asosiy vazifasi “Raqamli O‘zbekiston–2030” konsepsiyasini amaliyotga tatbiq etish bo‘lib, unda barcha soha va tarmoqlarni kompleks transformatsiya qilish masalasi qamrab olingan ^[1]. Zamonaviy iqtisodiy sharoitlar, raqamli texnologiyalarning iqtisodiyotning barcha sohalariga jadal kirib kelishi natijasida xo‘jalik yurituvchi subyektlar an‘anaviy ishlab chiqarish jarayonlari va modellarini o‘zgartirishga majbur bo‘lmoqdalar. Shu sababli korxo-nalarning boshqaruv tizimi ham raqamli transformatsiya sharoitida innovatsion yondashuv va texnologiyalarga asoslangan o‘zgarishlarga duch kelmoqda. Aynan xo‘jalik yurituvchi subyektlar boshqaruv faoliyatidagi raqamli innovatsiyalar korxonaning strategik istiqbolda omon qolishi va rivojlanishini ta‘minlaydi.

Raqamli transformatsiya ishlab chiqarishning turli darajalarida innovatsion texnologik yechimlarni faol ishlab chiqish va joriy etishni oldindan belgilab berdi. Raqamli innovatsiyalar korxonalarning o‘zgaruvchan biznes muhitida ishlashi uchun asosiy (qo‘llab-quvvatlovchi) vositalarga aylanmoqda. O‘zgarishlar boshqaruv tizimlariga, raqobat qoidalari va mexanizmlariga, qo‘shimcha qiymat zanjirlarini shakllantirish jarayonlariga va boshqalarga ta‘sir ko‘rsatdi. Tarmoqlar va faoliyat turlari strukturasi o‘zgarishi va chegaralarining yo‘qolishi – o‘zaro ta‘sir jarayonlarining o‘zgarishi, an‘anaviy tamoyillar va yondashuvlar va ularni yangilari bilan almash-tirish, lekin raqamlashtirish sharoitida innovatsion rivojlanish imkoniyatlarining paydo bo‘lishi va ularning mav-judlari bilan integratsiyalashuviga olib keldi. Korxonani strategik boshqarish kompleks strategiyani ishlab chi-qishni taqozo etadi, uning maqsadi mahalliy sanoat mahsulotlarining global raqobatbardoshligini ta‘minlashdan iborat. Ayni paytda kun tartibida strategiyaning yangi mazmuni – raqamli strategiya bo‘lib, uni ishlab chiqish uchun bir qator shartlar – internet tarmog‘ining mavjudligi, raqamli xizmatlar, mobil qurilmalar va boshqa raqamli texnologiyalardan foydalanish mavjud. Ushbu o‘zaro ta‘sirlarda raqamli texnologiyalarga asoslangan standart lar va algoritmlar tobora muhim rol o‘ynay boshladi. Sanoat korxonalarini raqamlashtirish faoliyat samarador-ligini oshirishga, ya‘ni ishlab chiqarish hajmining oshishi, mahsulot tannarxining pasayishi, mehnat unumdorli-gining oshishi va boshqaruv xatolarining kamayishiga olib keladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ishlab chiqarishdagi innovatsion faoliyat va sanoatdagi raqamli transformatsiyalar bilan bog'liq masalalar ko'plab mahalliy va xorijiy mualliflarning tadqiqot mavzusiga aylangan. Jumladan, fanga ilk marotaba innovatsiya tushunchasini kiritgan Y.Shumpeterning ilmiy tamoyillariga ko'ra, innovatsiya tadbirkorlik faoliyati bilan bog'liq bo'lgan ishlab chiqarish omillarining yangi tashkiliy-boshqaruv birikmasidir ^[7].

B.Tvissning fikricha, "Innovatsiyani yangi ixtiro yoki yangi g'oyaning iqtisodiy ma'no kasb etishi jarayoni" [9] hisoblanadi.

Oslo qo'llanmasining (2018-yil) 4-nashrida (OECDning innovatsion faoliyatni rejalashtirish va hisobga olish uslubiy vositasi) innovatsiya "avvalgisidan sezilarli darajada farq qiladigan yangi yoki takomillashtirilgan mahsulot (jarayon)" ^[11] sifatida tavsiflanadi.

Shuningdek, MDH mamlakatlarida ushbu masalani tadqiq qilgan S.Agarkovning fikricha esa innovatsion faoliyatni rivojlantirish va boshqarish vositalari to'plami innovatsion siyosat bo'lib, u davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari va xo'jalik yurituvchi subyektlarning fan va texnika sohasidagi maqsadlari, yo'nalishlari, faoliyat turlarini belgilaydi ^[2].

Mahalliy iqtisodchi olimlarimizdan Sh.Otajonov tomonidan ham iqtisodiyotni innovatsion rivojlanish yo'liga o'tkazish, xususan, sanoat korxonalarini innovatsion boshqarishda inson omilining ahamiyatini oshirishga qaratilgan tadqiqotlar olib borilgan ^[4].

Zamonaviy innovatsion siyosatning asosiy elementi bu raqamlashtirishdir. Raqamli iqtisodiyotning jamiyat, sanoat va jamiyat hayotiga ta'sirini baholash uchun raqamli iqtisodiyot, raqamlashtirish va raqamli texnologiyalarning ta'riflarini berish kerak.

"Raqamli iqtisodiyot" atamasi olim N.Negroponte tomonidan 1990-yillar boshida barcha jarayonlar raqamli shaklda amalga oshiriladigan yangi rivojlanish paradigmasining innovatsion xarakteristikasi sifatida kiritilgan ^[6].

Shuningdek, P. Parviainen raqamlashtirish analog ma'lumotlarni (ayniqsa, rasm, video va matndan so'nggi foydalanishda) raqamli shaklga aylantirish harakati yoki jarayoni ekanligini ta'kidlaydi ^[5].

D.Terrarning ta'kidlashicha, raqamlashtirish jarayoni tashkilot boshqaruvidagi o'zgarishlarni o'z ichiga oladi, turli fikrlashni o'z ichiga oladi, innovatsiyalarni va yangi biznes modellarini ishlab chiqishni rag'batlantiradi, shu jumladan, aktivlarni raqamlashtirish va foydalanuvchi tajribasini yaxshilash uchun texnologiyalardan foydalanishni ko'paytirish, tashkilot xodimlari, mijozlar, tovar yetkazib beruvchilar, hamkorlar va aksiyadorlar ^[10].

Mamlakatimizda bu masalada tadqiqot olib borgan J.Tuxtabayevning fikrlariga ko'ra raqamli iqtisodiyotda innovatsion faoliyat sanoat korxonalarida ishlab chiqarish munosabatlari, xo'jalik yuritish mexanizmi, shakllari va mehnatni tashkil etishning intellektual jarayonlarida namoyon bo'ladi ^[8].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Raqamlashtirishning innovatsion jarayonlardagi ahamiyatini ochib berish uchun maqolada iqtisodchi olimlarning ilmiy tadqiqotlarni o'rganish, qiyosiy solishtirish, statistik ma'lumotlarni o'rganish va iqtisodiy jihatdan taqqoslash va tahlil qilish usullaridan keng foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Globallashtirish sharoitida dunyoning aksariyat davlatlarining ishlab chiqarish va iqtisodiy tizimlari transformatsiya va modernizatsiyani boshdan kechirmoqda. Bu borada yetakchi xalqaro tendensiyalaridan biri bu raqamlashtirish bo'lib, uni jahon iqtisodiyoti yetakchilari iqtisodiy faoliyatning barcha sohalarida innovatsion o'zgarishlarning asosiy yo'nalishi deb bilishadi. Raqamlashtirish raqamli shaklda taqdim etilgan barcha ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Mamlakatdagi sanoat korxonalarini raqamlashtirish deganda boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun axborot va raqamli texnologiyalar, reinjiniring, katta ma'lumotlarni tahlil qilish usuli orqali mavjud ishlab chiqarish jarayonlarini takomillashtirish tushuniladi. Raqamli transformatsiya, o'z navbatida, korxonalarning biznes-jarayonlarini ularni amalga oshirish uchun raqamli vositalardan foydalangan holda keng qamrovli qayta tashkil etishni talab qiladi, bu esa ularning xususiyatlarini rivojlantirish va takomillashtirishga hamda tubdan yangi sifatlarga ega mahsulotlar ishlab chiqarishga olib keladi.

Korxonalarda raqamli transformatsiyani amalga oshirish turli loyihalar va turli tadbirlarni o'z ichiga oladi:

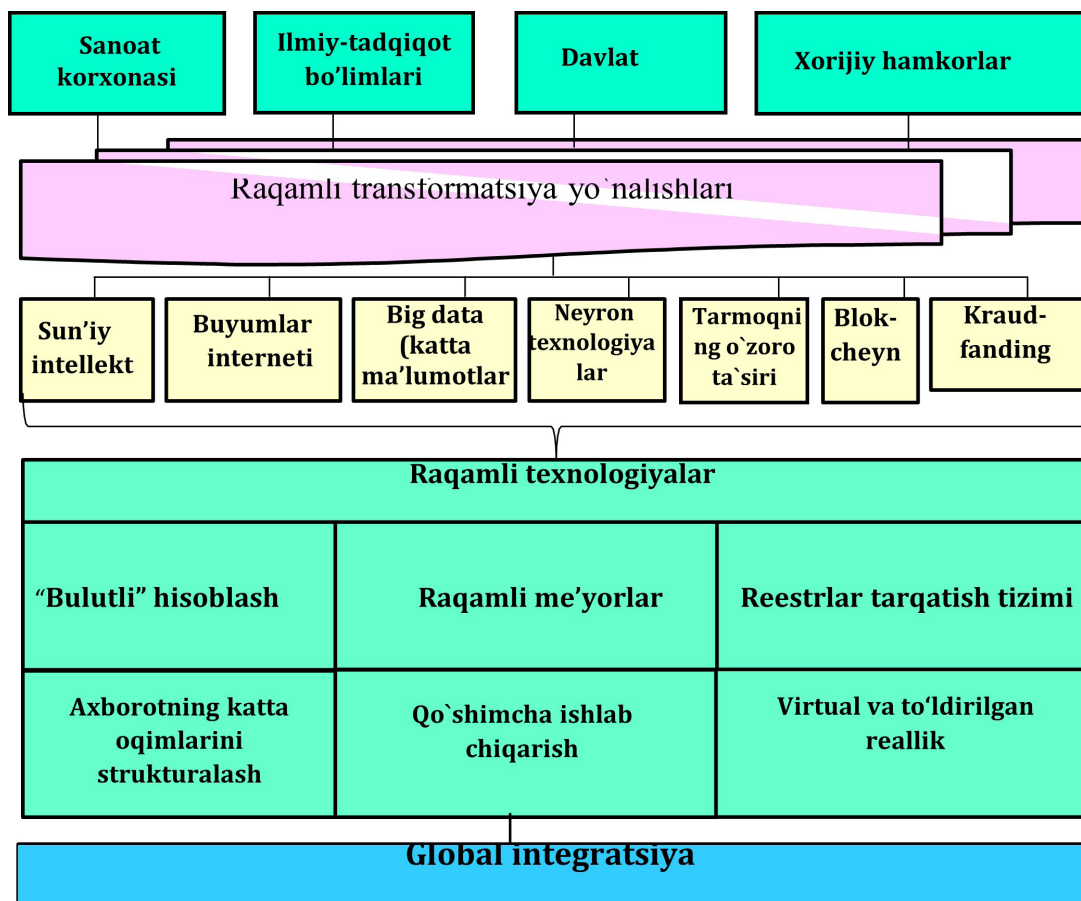
- ichki ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, shuningdek, korxona arxitekturasini, ma'lumotlar va IT aktivlarini boshqarishni joriy etishga qaratilgan raqamlashtirishni an'anaviy joriy etish;
- raqamli jarayonlar amalga oshiriladigan korxona arxitekturasining yangi tarkibiy qismlarini ishlab chiqish va shakllantirish (raqamli xizmatlar, murakkabroq arxitektura);
- raqamli aloqa almashinuv uchun tashqi ishtirokchilar va hamkorlarni jalb qilish;
- ishlab chiqarish jarayonlarini raqamlashtirishni doimiy ravishda oshirish, raqamli infratuzilmani rivojlantirish, korxonalarni raqamli tarmoqqa ulash va boshqalar.

Korxonalarning raqamli strategiyalari quyidagi transformatsion va boshqa loyihalarni amalga oshirishni ustuvor vazifa sifatida belgilab olishi kerak:

- raqamli axborotni joriy etish;
- raqamli infratuzilmani tashkil etish;
- kadrlarni rivojlantirish, o'qitish va qayta tayyorlash institutlarini shakllantirish uchun raqamlashtirish va hokazo.

Raqamli transformatsiya sanoat sohasini innovatsion rivojlantirishning asosiy tendensiyasi bo'lib, faqat zamonaviy sanoat ishlab chiqarishi faoliyatning barcha sohalarida raqamli texnologiyalardan foydalanishiga asoslanadi. Bugungi kunda korxonalarda ishlab chiqarishni nazorat qilish va boshqarishdan biznes-reja va raqamli hujjat aylanishigacha bo'lgan jarayonlar raqamli texnologiyalar, ma'lumotlar va raqamli infratuzilma yordamida amalga oshiriladi (1-rasm).

1-rasm: Sanoat korxonalarining raqamli transformatsiyasi yo'nalishlari¹

Bugungi kunda sanoat korxonalari texnologik jarayonlarni boshqarishning avtomatlashtirilgan tizimlarini joriy etish muammosini muvaffaqiyatli hal qildi. Bu tizimlar ishlab chiqarish jarayonlarini muayyan algoritmlar yordamida boshqarish, shuningdek, zamonaviy boshqaruv tizimlari yordamida ishlab chiqarishni boshqarish va avtomatik rejimda operatsiyalarni bajarish imkonini beradi. Agar ishlab chiqarishda texnologik boshqaruv vazifalari jarayonlarni boshqarishning avtomatlashtirilgan tizimlarini joriy etish orqali amalga oshirilsa, ishlab chiqarishni to'liq boshqarish ko'p jihatdan hali avtomatlashtirilmagan. Ushbu vazifalar ro'yxatiga quyidagilar kiradi: rejalashtirish, ishlab chiqarish rejalarining bajarilishini nazorat qilish, ishlab chiqarish faoliyatini optimalashtirish va nazorat qilish, ishlab chiqarish fondlaridan foydalanish samaradorligini nazorat qilish, texnologik uskunalarning xavfsizligi va ishonchligi, xodimlarning xavfsizligi, ekologiya va boshqalar.

Ma'lumki, hozirda ishlab chiqarishdagi deyarli barcha vazifalar turli xil dasturiy vositalar yordamida korxona xodimlari tomonidan hal qilinadi. Ushbu vazifalarni biznes jarayonlarini avtomatlashtirishda hal qilinayotgan masalalarga qiyosan o'rganib chiqsak, ishlab chiqarishni boshqarish vazifalarining asosiy qismi qo'lda bajariladi, deb aytishimiz mumkin. Raqamli transformatsiya ushbu muammolarni hal qilishni avtomatlashtirilgan tarzda tashkil etish imkonini beradi. Haqiqiy vaqtda ishlab chiqarish ma'lumotlarining mavjudligi, axborot arxivi va

1 Muallif ishlanmasi.

oldingi tajribaga ega bo'lgan korxona rahbariyati boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish uchun ushbu tahliliy ilovalardan foydalanish imkoniyatiga ega.

Bundan kelib chiqadiki, raqamli transformatsiya ishlab chiqarish faoliyati va ish joylariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi, xavfli hududlarda bajariladigan ishlar sonini kamaytiradi, xodimlarni katta hajmdagi kundalik ishlardan ozod qiladi, ularga xavfsizlik, samaradorlik va ishonchlilikni oshirishga e'tibor qaratish imkonini beradi.

Tadqiqot doirasida "raqamli egizak" (digital twin) ni yaratish asosida sanoat sektorini raqamli transformatsiya qilish usuli ham samara beradi, degan xulosaga keldik. Raqamli texnologiyalarning joriy etilishi bilan raqamli shaklda tobora ko'proq ma'lumotlardan foydalanilmoqda va buning natijasida korxona faoliyatini raqamli shaklda to'liq aks ettirish imkoniyati paydo bo'ladi – biz raqamli ko'rinishda (raqamli egizak) raqamli nusxani olamiz. Ushbu raqamli nusxani shakllantirish uchun raqamli texnologiyalarni joriy etish ishlab chiqarishni raqamlashtirish jarayonlarini ifodalaydi. Raqamli nusxalar ishlab chiqarish hayotiy jarayonning barcha bosqichlari uchun, dizayndan foydalanish va ta'mirlashgacha yaratiladi. Bunda korxonaning barcha biznes-jarayonlari qog'oz hujjat va dasturiy ta'minot o'rniga raqamli nusxa ma'lumotlaridan foydalangan holda tezlashtiriladi va avtomatlashtiriladi. Haqiqiy jarayonlarni raqamli nusxalar bilan ko'rsatish yanada aniq va to'liq bo'lishi bilan yangi samarali biznes jarayonlari shakllantiriladi va amalga oshiriladi. (2-jadval)

2-jadval: Sanoat korxonalarida raqamli egizakdan foydalanishning iqtisodiy samardorligi²

Samaradorlik ko'rsatkichi	Raqamli egizakdan foydalanish samardorligi
Boshqaruv jarayoni	- ishlab chiqarish jarayonlari haqidagi ishonchli ma'lumotlar orqali korxona umumiy boshqaruv modelini yaxshilash; - faol va samarador boshqaruv qarorlarini qabul qilish; - ishlab chiqarish tannarxining pasayishi.
Mahsulot sifati	- mahsulot umumiy sifatining yaxshilanishi; - mahsulot nuqsonlarini barvaqt aniqlash va prognozlashtirish; - virtual sinovlar orqali tovar zaxirasining ishonchliligi, miqdori, natijadorligini tekshirish.
Loyihalash	- loyihalashdagi xatoliklarni oldindan aniqlash orqali xarajatlarni kamaytirish; - loyiha yaratuvchilari va bajaruvchilar o'rtasidagi samarali integratsiyani ta'minlash;
Sinovdan o'tkazish	- innovatsiyalarni virtual sinovdan o'tkazish hisobiga xarajatlarni kamaytirish; - ekspluatatsiya qilishning virtual ssenariylarini ishlab chiqish; - innovatsion yechimlarning natijasini bozor talablariga mos tarzda real vaqt rejimida virtual sinovdan o'tkazish; - mahsulotning bozordagi istiqbollarini oldindan aniqlab olish.
Foydalanish	- ekspluatatsiya ma'lumotlariga asoslangan dasturlarni yangilash asosida takomillashtirishni samarali amalga oshirish; - ehtiyot qismlar va xom ashyoni raqamli ro'yxatga olish orqali ular haqidagi izoh va kafolatlangan e'tirozlarni kuzatib boorish; - ishonchlilikni oshirish orqali kafolatlangan to'lovlar miqdorini kamaytirish

Shunday qilib, raqamli transformatsiya ma'lumotlarni raqamli hujjatlashtirishdan raqamli egizaklar va dasturiy ta'minotdan olingan ma'lumotlarga tayanadigan yangi biznes jarayonlarni shakllantirishgacha bo'lgan butun jarayonni qamrab oladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Fan-texnika taraqqiyotining eng muhim yutuqlarini, jahon tajribasining eng ilg'or shakldagi usul va texnologiyalarni ishlab chiqarishga yuqori darajada joriy etish orqali sanoatning barcha tarmoqlarini takomillashtirish bugungi kunning dolzarb talabidir. Shu sababli, raqamli ishlab chiqarishning rivojlanishi masalasi nafaqat nazariy jihatdan tadqiq etilishi, balki tizimli ravishda hal qilinishi kerak bo'lgan ko'plab boshqaruv masalalarini yuzaga keltirmoqda. Biz ham tadqiqotimiz doirasida sanoat sektorini raqamli o'zgartirish jarayonlarini o'rganish natijalariga ko'ra quyidagi xulosa va takliflarni bildiramiz:

- sanoatni strategik boshqarish uchun kompleks strategiyani ishlab chiqish zarur, uning maqsadi mahalliy sanoat sektorining global raqobatbardoshligini shakllantirish, mazmuni esa raqamli transformatsiya bo'lib, uni amalga oshirish uchun bir qator shartlar mavjud: Internet mavjudligi, raqamli xizmatlar, raqamli texnologiyalardan foydalanish, mobil qurilmalar va boshqalar;
- hozirgi bosqichda sanoat sektorini raqamli transformatsiya qilish yo'nalishlari aniqlanib, sanoat sektorini raqamli transformatsiya qilishda "raqamli egizaklar" modelining iqtisodiy samardorligi ochib berildi.

Xulosa qilib aytganda, agar korxonalarda ilmiy asoslangan va puxta o'ylangan raqamli muhit yaratilsa, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish, texnologiya va uskunalarni tabiiy, iqlim va resurs xususiyatlariga maksimal darajada moslashtirish, boshqaruv qarorlarini qabul qilish tizimini takomillashtirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston-2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6079-sonli Farmoni.
2. Агарков С.А., Кузнецова Е.С., Грязнова М.О. Инновационный менеджмент и государственная инновационная политика: учеб. пособие. Москва: Академия естествознания, 2011. – Б.156.
3. Machekhina O. Digital of education as a trend of its modernization and reforming / O. Machekhina // Revista Espacios, 2017. –№38(40). -pp. 26–31.
4. Отажонов Ш.И. Инновация фаолияти инфратузилмасини бошқаришнинг ташкилий-иқтисодий механизмлари самарадорлигини ошириш: и.ф.д. (DSc) дисс. авторефер. –Т.: ТДИУ, 2018, -Б.95;
5. Parviainen, P. Tackling the digitalization challenge: how to benefit from digitalization in practice. / P. Parviainen, M. Tihinen, J. Kääriäinen, S. Teppola // IJISPM, 2017. –№5(1) – pp.63–77
6. Прохоров А., Коник Л. Цифровая трансформация. Анализ, тренды, мировой опыт. Москва: ООО "Альянс Принт", 2019. – Б.368.
7. Schumpeter J. A. Theory of economic development. –М.: Progress, 1982.– p. 105.
8. Тухтабаев Ж.Ш. Рақамли иқтисодиётни ривожлантириш шароитида саноат корхоналарида меҳнат самарадорлигини оширишнинг ташкилий-иқтисодий механизми. Монография. –Т., 2020. – Б.170.
9. Twiss B. Management of innovations. – М.: Economics, 2009. – p. 57.
10. Terrar D. What is Digital Transformation? [Электронный ресурс] / D. Terrar// Режим доступа: <http://www.theagileelephant.com/what-is-digital-transformation>.
11. European Commission. URL: <https://ec.europa.eu>.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.